

כיתה
ה'

נתינה מושכלת - בצרכים וביכולת מתחשבת

רציונל

"על שלושה דברים העולם עומד - על התורה על העבודה ועל גמילות חסדים" (אבות, א':א').

האדם נברא כיצור שזקוק לעזרה ולסיוע תמידי, שלא כמו בעלי החיים שיכולים להסתדר בכוחות עצמם. מרגע שהתנער ממעי אימו חסר ישע ועד אחרית ימיו, צריך האדם לזולתו.

הסיבה שבשלה ברא הקב"ה את האדם שונה מבעלי חיים היא, כדי להרבות גמילות חסדים בין בני אדם, שהיא אחד משלושה דברים שעליהם העולם עומד.

הסוגיה של גמילות חסדים עלולה להתנגש בדאגה של האדם לצורכי עצמו, שגם היא חלק בלתי נפרד מטבע הבריאה שטבע הקב"ה בכל אחד כדי שישמור על עצמו, כמו שנאמר: "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" (דברים, ד':ט"ו), וכמתחייב מן הציווי של "חיך קודמים" (בבא מציעא, ס"ב: ע"א). התורה התוותה לנו דרך סלולה להתמודדות במקרים כאלה באמצעות מצוות מפורשות המורות לנו כיצד לעזור לזולתנו ולגמול בחסדים.

עלינו לערוך את המצוות הרבות הקשורות לחיוב גמילות חסדים לפני התלמידות כתורה סדורה, באמצעות הליכות המורות לנו את דרך ההתנהגות הראויה על-פי התורה. הליכות אלו תתייחסנה להיבטים השונים של קיום מצוות גמילות חסדים:

1. **חשיבות החסד, שכרו ועונשו** - חשיבות לימוד וקיום הליכות גמילות חסדים, בשאיפה להשגת שלימות אישיותן של התלמידות והן לקיום העולם, שהרי "עולם חסד יבנה".

2. **מקורות החיוב לגמילות חסדים** - גדרי החיוב של מצוות גמילות חסדים ודיון במכשש אינטרסים בין מצוות גמילות חסדים לבין הדאגה לצרכים האישיים, כמתחייב מן הציווי "חיך קודמים".

3. **מהי גמילות חסדים?** - אופני הקיום של המצוות והדרכים השונות להבעת חסד.

4. **מצוות צדקה וחיובה** - מקורות לחיוב מצוות גמילות חסדים הנעשית בכספו של אדם ושיעור הנתינה המחייב.

5. **כוונה ומטרות במצוות גמילות חסדים** - דיון בשאלות מהותיות הנוגעות לקיום מצוות שבין אדם לחברו ובמיוחד לגמילות חסדים כגון: מה צריכה להיות כוונתנו כשאנחנו עושים חסד או נותנים צדקה? מדוע עלינו לעשות חסד?

במימוש של ערך הנתינה יש להבחין בדרכים השונות שבאמצעותן הוא מיושם כמו: נתינה מוחשית, מילולית ומופשטת, באופנים השונים של הבעת מעשה החסד (באופן ישיר או עקיף) ובנמענים השונים לנתינה בסביבה הקרובה והרחוקה.

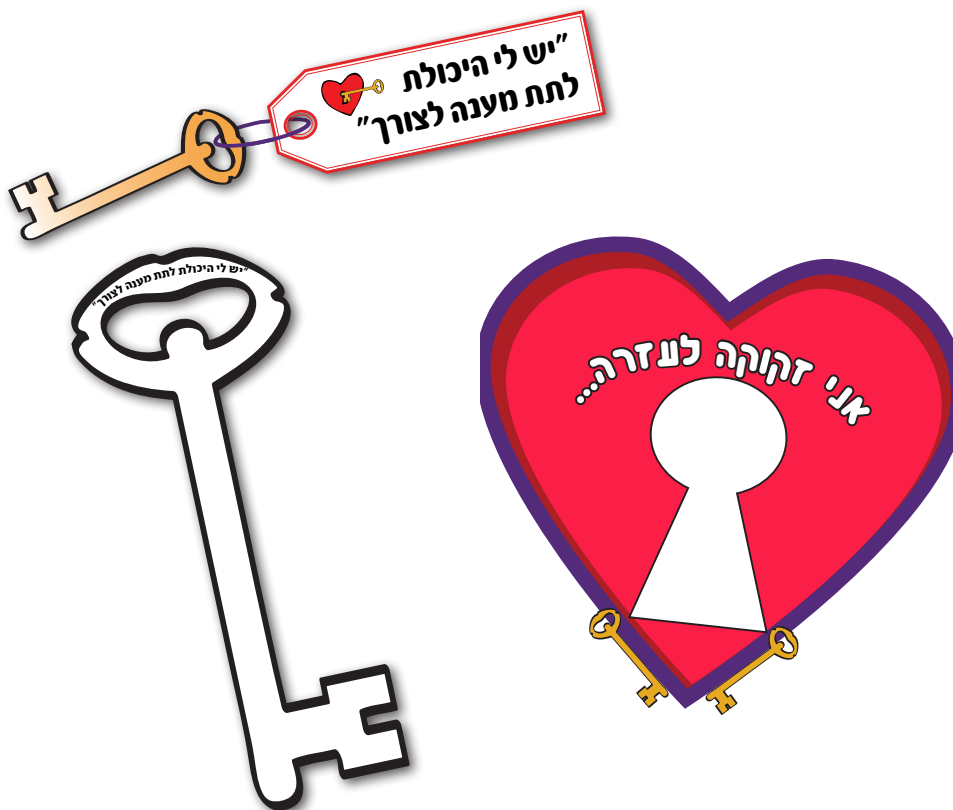
חשוב לברר עם התלמידות את ההיבטים השונים של הנתינה המושכלת המתחשבת בצורכי המקבל וביכולת של הנותן. יש לעודד אותן לשתף בצורכיהן האישיים ולברר מי מבין הבנות בכיתתן יכולה לתת מענה לצרכים אלה. במקביל, חשוב לבחון את מגוון היכולות האישיות בקרב בנות הכיתה העשויות לתת מענה לצרכים השונים שהתעוררו.

מטרות

- הקניית הליכות בנושא "גמילות חסדים" תוך הדגשת חשיבות נושא זה.
- מתן הזדמנות לכל תלמידה לשתף בצורך אישי, ולאתר בקרב חברותיה מענים שונים למימוש צורך זה.
- היכרות עם מגוון צרכים ובחינת מגוון היכולות העשויות לתת מענה לצרכים.
- בירור באשר לתרומתה של הנתינה המושכלת לנותנת, למקבלת ולאווירה בכיתה.

מודל ההפעלה

מהלך לעידוד נתינה מושכלת המתחשבת בצורכי המקבל וביכולת של הנותן.

לכל אחד צורך אישי ומיוחד

בנות כיתה ה' בבית-ספר "הלב" קיימו דיון בכיתה ובמהלכו שיתפה כל אחת מהן את חברותיה בצורך חברתי, לימודי או אחר שהתעורר בקרבה.
לפניכן מתוארים הצרכים שבהם שיתפו שמחה, גילה, לאה ורבקה את חברותיהן לכיתה:

"אני זקוקה לעזרה בארגון מסיבת יום ההולדת".

שמחה

"אני זקוקה לעזרה בעקבות בעיה בריאותית שיש לי".

גילה

"אני זקוקה לעזרה לימודית לקראת המבחן בשברים".

לאה

"אני זקוקה לעזרה בהכנת מוצג לתערוכה".

רבקה

- מה ניתן ללמוד על שמחה, על גילה, על לאה ועל רבקה מהצרכים שבהם הן שיתפו את החברות?
- שערנה:
 - אילו צרכים תיארו שאר בנות הכיתה? ציינה צרכים העשויים להתעורר בזמנים כמו: שיעור, הפסקה, פעילות חברתית, פעילות פנאי אחר הצהריים.
 - מרבית בנות הכיתה חשו בטוחות משהתבקשו לשתף בצרכים שיש להן. אילו תגובות של חברותיהן סייעו להן לחוש כך?
 - בחרנה אחת מהבנות (שמחה, גילה, לאה ורבקה) ושערנה:
 - למה היא מצפה מבנות הכיתה בעקבות השיתוף? מדוע?
 - כיצד לדעתכן הגיבו בנות הכיתה לשיתוף בצורך?
 - בנות הכיתה הציעו לה את עזרתן במתן מענה לצורך שלה. הן סיפרו על היכולת שלהן שעשויה לסייע לה. איזו יכולת תיארו, לדעתכן?

כל אחד יכול לתת מענה לצורך קטן או גדול

מחנכת הכיתה ביקשה מהבנות לחשוב כיצד יכולה כל אחת מהן לסייע לשמחה, לגילה, ללאה ולרבקה למצוא מענה מתאים לצרכים שלהן, לכתוב זאת על גבי פתק ולהניח בסלסלה שעל שולחנה.

קראו את תיאור היכולת שאותה תיארו בנות הכיתה בפתקים:

אני יכולה להשאיל ספרים וחבורות עזר.
אלישבע

אני יכולה להסביר את החומר.
אפרת

אני יכולה להציע רעיונות לפעילויות חברתיות.
אלהית

אני יכולה לעזור בהעמדת התערוכה.
צבירה

אני יכולה להכין כיבוד מיוחד שילדות אוהבות.
חנה

אני יכולה לסייע בעריכת שולחן.
הד"ר

אני יכולה להכין מצגת.
יפה

אני יכולה להכין הזמנות מקוריות.
שרה

אני יכולה להכין כרזות.
רחל

אני יכולה להזכיר לחברות להתחשב בקושי.
נעמה

אני יכולה להציע רעיונות להצגת הנושא בצורה חזוייתית.
צ'נה

אני יכולה לעזור בהפעלת מכשירים כמו: מחשב, טייפ וכד'.
מיכל

אני יכולה לשוחח איתך על הקשיים איתם את מתמודדת.
תמר

אני יכולה להגיש עזרה טכנית.
אסתר

אני יכולה לחפש אביזרים שמתאימים לתערוכה.
רותי

אני יכולה לסייע בהכנת פעילויות מעניינות.
שירה

- בחנה: האם היכולת שאותה תיארו בנות הכיתה עשויה לסייע במתן מענה לצרכים של שמחה, גילה, לאה ורביקה? ציינה כמה דוגמאות.
- זהו ביכולת שאותה תיארו בנות הכיתה דרכים שונות לתת ולהעניק לחברות כמו: מתן המלצה, עצה, הסבר או רעיון, מתן עזרה מוחשית.
- דונו לאור היכולת שתיארו הבנות:
 - למי מבנות הכיתה הייתן ממליצות לשמחה לפנות? מדוע?
 - למי מבנות הכיתה הייתן ממליצות לגילה לפנות? מדוע?
 - למי מבנות הכיתה הייתן ממליצות ללאה לפנות? מדוע?
 - למי מבנות הכיתה הייתן ממליצות לרביקה לפנות? מדוע?
- **"לצורך מסוים עשויות לתת מענה מגוון יכולות".**
- כיצד בא לידי ביטוי היגד זה בדברים שעליהם שוחחתן?
- **"אותה יכולת עשויה לתת מענה למגוון צרכים".**
- כיצד בא לידי ביטוי היגד זה בדברים שעליהם שוחחתן?

המהלך המקדים המוצע למורה: הפעילות הבאה תכלול לאפשר לכל אחת מהתלמידות הכיתתית לשתף בצורך אישי ולהציע לתרום מיכולתה לחברותיה. מומלץ שתפוצי בהתאם לפעילות לפניה:

א. הכנה:

הנחי את התלמידות לכתוב את שמן מאחורי כל אחד מהכרטיסים האישיים. לחלופין, באפשרותך לכתוב מספר סיפורי על מנת לאפשר לתלמידות שלא להזדהות בשלם השיתוף בצורך.

ב. הפעולה:

- **שלם ראשון** - חלקי לתלמידות את הכרטיסים האישיים: "אני זקוקה לעזרה...". בקשי מהן להשלים את הכרטיס ולהחזיר לך אותו.
- **שלם שני** - הצמידו את הכרטיס עם בקשת העזרה (הלב) לבדף המפתחות. חלקי לתלמידות את הדפים עם הכרטיסים האישיים של חברותיהן ובקשי מהן לכתוב במפתחות את תיאור היכולת שלהן העשויה לסייע במימוש הצורך שבין חברותיהן בכרטיס האישי (הלב).

"אני זקוקה לעזרה ... חברותי יכולות לסייע"

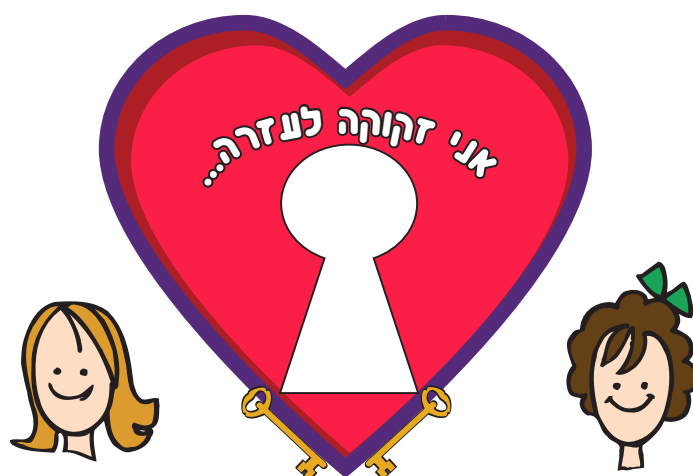

אני זקוקה לעזרה... חברותיי יכולות לסייע

חלק א' - אני זקוקה לעזרה...

חשובנה על צורך אישי שלך שמתעורר בזמן השיעור, בזמן ההפסקה, כשאתן נעדרות מבית-הספר או בשעות שלאחר הלימודים.
רשמו את הצורך ב"לב" שלכניכ:

חלק ב' - חברותיי יכולות...

למורה: חלקי את המידע את הדף "חברותיי יכולות לסייע" והנחי אותן להצמיד אליו את הלב האמצעות שדכן.

קראנה על הצורך של כל אחת מחברותיכן, וחשובנה אם תוכלנה לסייע לה. במידה שהתשובה חיובית, מלאנה את שמכן ואת תיאור הסיוע שתוכלנה להעניק לחברה באחת התוויות שבדף. אם בשלב זה לא תוכלנה לסייע, העברנה את הדף לחברה הבאה.

	שמי:
	אני יכולה
	שמי:
	אני יכולה
	שמי:
	אני יכולה

שתפנה את החברות:

- כיצד הרגשתן כשציינתן צורך אישי שיש לכן? מדוע?
- אילו מחשבות חלפו בקרבן כשקראתן על הצרכים של חברותיכן? מדוע?
- בררנה: כיצד יכולה כל אחת מכן להיעזר בדברים שרשמו חברותיה בכרטיסיהן האישיים.

נתינה המתחשבת בצורכי המקבל וביכולת של הנותן

"כשהלב רוצה להעניק לחברות - יש להתחשב בצרכים וביכולת".

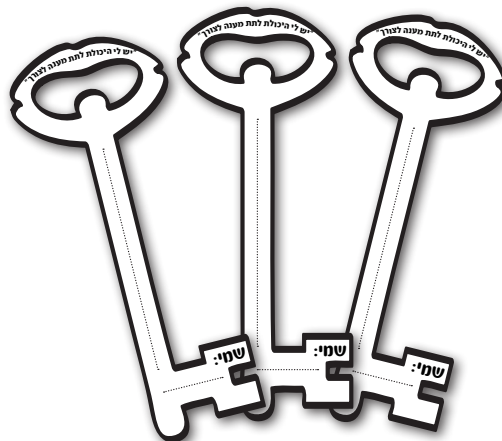
בחנה:

- מדוע חשוב שתענקנה לחברותיכן תוך התחשבות בצרכים שלהן? כיצד עשויה נתינה זו לתרום להן?
- מדוע חשוב שתענקנה לחברותיכן תוך התחשבות ביכולתן. כיצד עשויה נתינה זו לתרום לכן?
- כיצד מסייעת היכרות עם הצרכים והיכולת של בנות הכיתה למימוש נתינה מושכלת התורמת לנותנת, למקבלת ולאווירה בכיתה?

אישי

- ציינה על גבי המפתח: "יש לי היכולת לתת מענה לצורך" (מצורף בהמשך) יכולת אחת שיש לכן (מתוך מגוון היכולות שציינתן בכרטיסים האישיים של חברותיכן) שגיליתן שהיא עשויה לתרום **לכמה חברות** בכיתה.
- צרו בכיתה את פינת "הנתינה המושכלת" - בצרכים וביכולת מתחשבת" ושלבו בה:
 - לבבות שבהם כתובים הצרכים של בנות הכיתה.
 - צרור מפתחות כיתתי שתצרו מכלל המפתחות האישיים.

מעגל ראשון: מעגל קשרי פרט קבוצה - נתינה

מפתח ה"ב
החינוך לחיים בחברה

מפתח ה"ב - תוכנית חברתית-ערכית לבתי-הספר היסודיים לבנות במגזר החרדי
משרד החינוך, המחוז החרדי והמחלקה לחינוך לחיים בחברה באגף לחינוך יסודי

חברותי יכולות...

חברות יקרות, קראנה על הצורך שכתבתי ב"א", וחשבתה אם אתן יכולות לעזור לי
למצוא מוצא לצורך הזה.

אם היכולתכן לסייע לי, רשמנה זאת על אחד המפתחות שפנינו, והעברנה את הדף עם
הכרטיס שלי לשאר החברות. אם בשלב זה לא תוכלנה לסייע לי, העברנה את הדף עם הכרטיס
שלי לחברה הבאה, תודה.

שמי:
אני יכולה

שמי:
אני יכולה

שמי:
אני יכולה

שמי:
אני יכולה

שמי:
אני יכולה

שמי:
אני יכולה

שמי:
אני יכולה

שמי:
אני יכולה

עזרים למורה: מעגל קשרי פרט קבוצה - נתינה

